

МИСТЕЦЬКИЙ МЕТОД АРХІТЕКТОРА-УНІВЕРСАЛА В. ГОРОДЕЦЬКОГО: ЗАГАЛЬНО-ОЦІННИЙ ОГЛЯД

Гриценко Лариса Олександрівна

к. п.н., доцент

Савдід Альона Вікторівна

Студент

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

м. Полтава, Україна

Вступ./Introduction. Представник української архітектури кінця XIX – початку XX століття Владислав Городецький залишив значний внесок у розвиток різних напрямів вітчизняного зодчества. У своїх архітектурних роботах він виступав прихильником нового стилю – модерну, розглядаючи художньо-стилістичні аспекти своїх творінь у поєднанні з архітектурно-будівельною технікою. Однак, як стверджують сучасні дослідники творчості Владислава Городецького, повороти в його еволюції від раннього модерну до ретроспективних і раціональних тенденцій, а потім до конструктивізму є результатом впливу навколишньої архітектурної атмосфери. У них слід убачати не стільки невизначеність формально-стильових уподобань, скільки відгук на мінливі суспільно-культурні запити, активне сприйняття нових імпульсів, щире прагнення бути сучасним, тобто відображати дух свого часу. Художня сторона творчості талановитого зодчого часто поєднувалася з інженерною, при цьому утилітарні споруди він розглядав як рівноцінні складові мистецтва архітектури.

Творча спадщина славетного українського архітектора Владислава Городецького дуже багата і різноманітна: храми, палаци, маєтки, музеї, мавзолеї, промислові об'єкти та багато іншого. В історію архітектури він увійшов як представник стилю модерн. Разом з цим він з чималим успіхом експериментував у пошуках нових форм і засобів виразності, створював ескізи інтер'єрів і вітражів, театральних декорацій, оформлював книжкові видання, моделював одяг і ювелірні прикраси. У цій неординарній людині органічно

поєдналися тонке відчуття краси, бурхлива фантазія художника і невичерпна енергія будівничого.

Мета роботи./Aim. Усі ці особливості творчо-мистецького методу Владислава Городецького важливі для розуміння загальних тенденцій розвитку української архітектури кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Городецький – безумовно непересічна постать. Дивним чином йому вдалося поєднати в одній особі геніального дизайнера, архітектора, затаєного мисливця (член імператорського товариства мисливців), успішного підприємця (був власником цементного заводу і зводив більшість замовлень винятково з бетону власного виробництва, та фабрики з виробництва вуглекислоти і сухого льоду), активного громадського діяча. Екстравагантний, з почуттям гумору, витончений естет, який знав смак не лише в архітектурі, цінував комфорт і гарні речі, любив шокувати публіку. Владислав Городецький одним із перших мав у Києві автомобіль, літав з першими авіаторами, цікавився роботами Ігоря Сікорського, бував у нього вдома на Ярославовім валу. Збереглося мало документальних свідчень про Городецького як дизайнера, зокрема, ювеліра, карбувальника, гравера, модельєра костюмів для театру «Соловцов» та для власної дружини Корнелії Марр.

Київ – особливе місто для пана Владислава, адже тут він жив і творив протягом 30-ти років. Саме у цьому місті розквітає його майстерність, кристалізується творчий почерк. Оселився Городецький у столиці майбутньої України на початку 1890-х років, у переддень першої «будівельної лихоманки». У Києві вже зведені 4-поверхові кам'яниці, протягом двадцяти років діяв водогін, запрацювала перша центральна електрична станція біля міського театру. Однак не було ще трамваю, каналізації, власне, більшості тих споруд, без яких сьогодні важко уявити центр міста.

Матеріали і методи./Materials and methods. Контент-аналіз інформації різноманітних мистецтвознавчих джерел, дозволили узагальнити та систематизувати масив фактичних даних, виділивши певні етапи у його творчості: український (1890 – 1920 роки), польський (1920 – 1928 роки) та

іранський (1928 – 1930 роки).

Український етап творчості Владислава Городецького (1890 – 1920 рр.) був не тільки найбільш тривалим, але й наповненим напруженою творчою працею, пошуком і реалізацією сміливих ідей, новаторських підходів. Виходячи з авторитетних характеристик відомих дослідників історії і теорії архітектури, найважливішими і загально визнаними рисами цього етапу були: формування творчої особистості архітектора та його неповторного стилю.

Своєрідність стилю В. Городецького відрізняла його творчість і була органічно пов'язана з його модерністськими вподобаннями. Дослідники творчої спадщини видатного архітектора відзначають характерні риси творчого почерку майстра: театралізація; вишуканість форм; композиційна довершеність; сміливі конструктивні рішення; використання нових будівельних та опоряджувальних матеріалів, стильове розмаїття.

Кількісний аналіз архітектурного спадку зодчого свідчить, що український етап творчості Владислава Городецького збагатив українське зодчество більше ніж 50 творами (до нашого часу дійшло за даними вітчизняних мистецтвознавців близько 90-95 %) [8; 10; 14; 23]. З них значна частина (27 будівель і споруд) більше 100 років прикрашають Київ. Інші – є окрасою різних міст України, у тому числі Полтави.

Типологічний аналіз творчого спадку Владислава Городецького показав, що домінують у його архітектурній творчості об'єкти громадського призначення (74%). Промислові об'єкти та інженерні споруди складають відповідно – 18 % та 8 %.

Аналіз стильової приналежності об'єктів, створених видатним майстром, доводить, що в Україні він залишив 29 архітектурних творів у стилі модерн, 2 – у мавританському стилі, 6 – у стилі неоготика, 1 – у стилі класицизм (додаток 3).

Український етап архітектурної діяльності Владислава Городецького є часом його найвищого творчого злету та суспільного визнання.

Польський етап творчості Владислава Городецького (1920 – 1928 р. р.),

хоча й обіймає значно менший проміжок часу, ніж попередній, є не менш плідним і цікавим. Звертаючись до історичних стилів, В. Городецький досить помітно тяжів до зразків давньої польської архітектури. Такий підхід повністю відповідав тодішнім, середини 1920-х років, архітектурним течіям й уподобанням Європи. Водночас В. Городецький і в Польщі ще раз продемонстрував широкий творчий діапазон, здатність розв'язувати будь-які архітектурні завдання. У багатьох творах цього часу В. Городецький активно використовує композиційні прийоми, уже випробувані на українських об'єктах.

Кількісний аналіз архітектурного спадку польського етапу творчості В. Городецького свідчить, що в цей період відомий архітектор розробив і реалізував близько 12 проектів різних за призначенням об'єктів.

Типологічний аналіз творчого спадку Владислава Городецького на території Польщі показав, що домінували в його архітектурній творчості того часу промислові об'єкти та інженерні споруди, які складають відповідно – 25 % та 32%. Об'єкти громадського призначення складають 42 %.

Аналіз стильової приналежності об'єктів, створених видатним майстром у Польщі, показує, що у цій країні він спорудив: 2 архітектурні об'єкти (лазня у Згіржу та казино в Отвоцьку) у класично-бароковому стилі; 2 водонапірні вежі (у Пьотркові-Трибунальському та в Радомі) у ренесансно-бароковому стилі; 1 об'єкт (торгові ряди у Пьотркові Трибунальському) у стилі класицизму (додатки І).

Дослідники творчості В. Городецького відзначають, що досвідчений зодчий зумів майстерно й органічно вписати в польське містобудівне середовище свої архітектурні об'єкти, підтвердивши високий рівень професійної майстерності, який відповідав найвищим європейським вимогам.

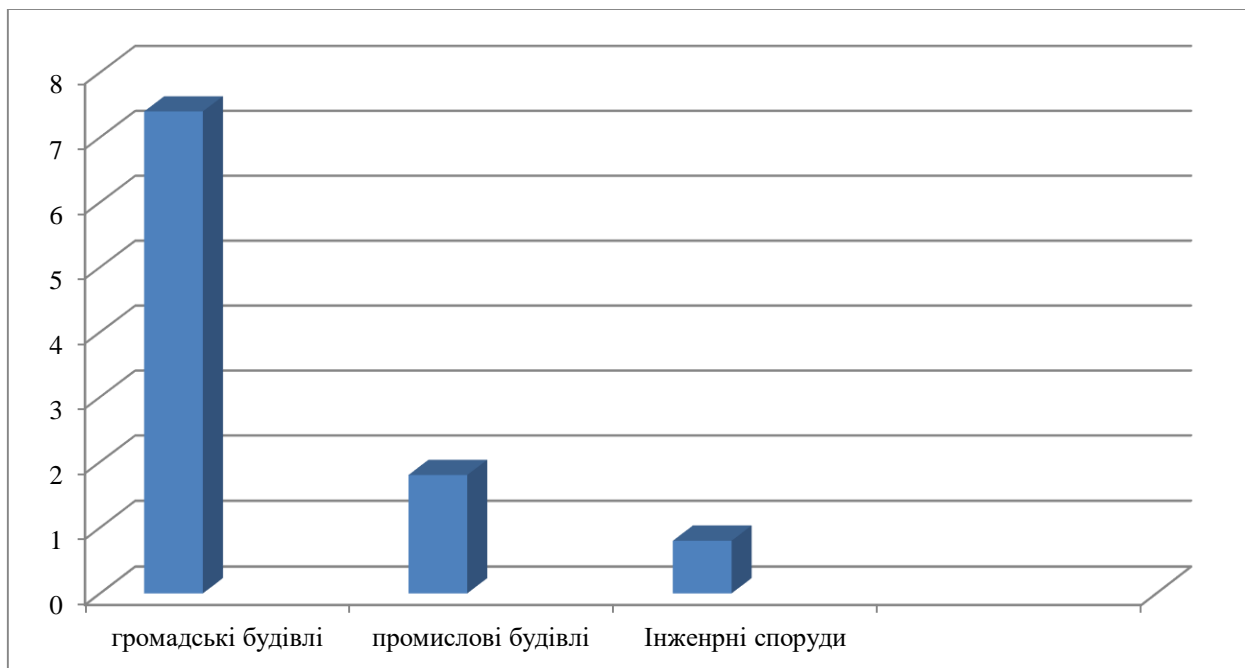
Іранський етап творчості Владислава Городецького (1928 – 1930 р.р.) є найкоротшим, але не менш насиченим. На думку Д. Малакова, одного з найбільш авторитетних дослідників творчості В. Городецького [14] для творів іранського етапу характерні риси східної архітектури, раціоналізму і конструктивізму. На замовлення уряду Ірану архітектор проектує шахський

палац, театр, готель і вокзал в Тегерані (додаток К). Однак, ряд дослідників творчості В. Городецького [3; 10; 17], відзначають, що авторство в проектах об'єктів на території Ірану не є остаточно доведеним. Отже – «білі плями» у доробку великого зодчого ще чекають своїх дослідників.

Результати та обговорення./Results and discussion.

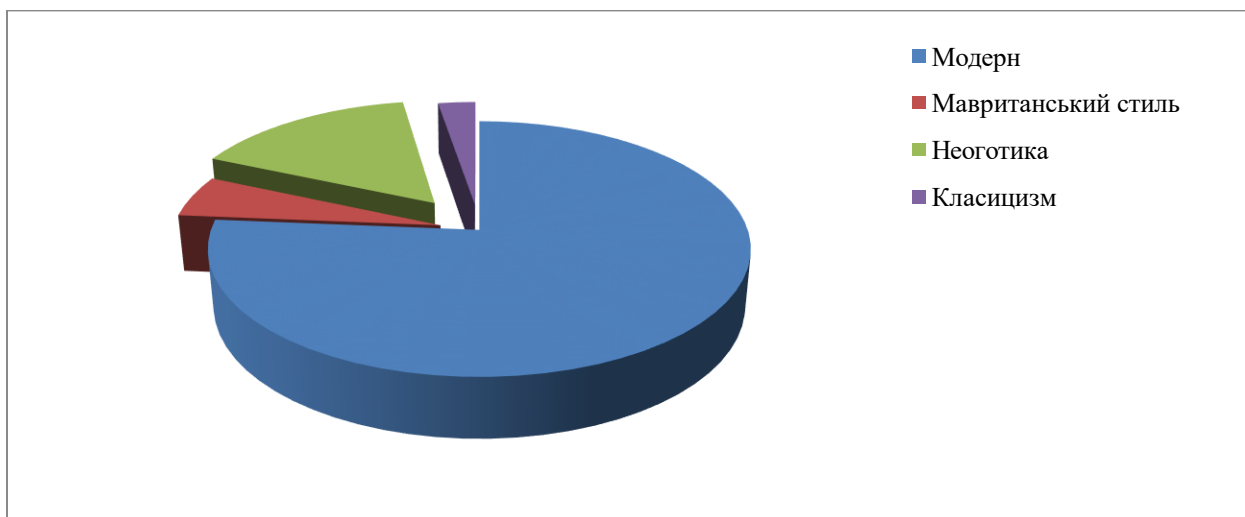
Український етап творчості Владислава Городецького 1890 – 1920 р. р.

Типологічний аналіз творчого спадку Владислава Городецького показав, що домінують у його архітектурній творчості об'єкти громадського призначення (74%). Промислові об'єкти та інженерні споруди складають відповідно – 18 % та 8 % (рис. 1).

Рис. 1. Діаграма

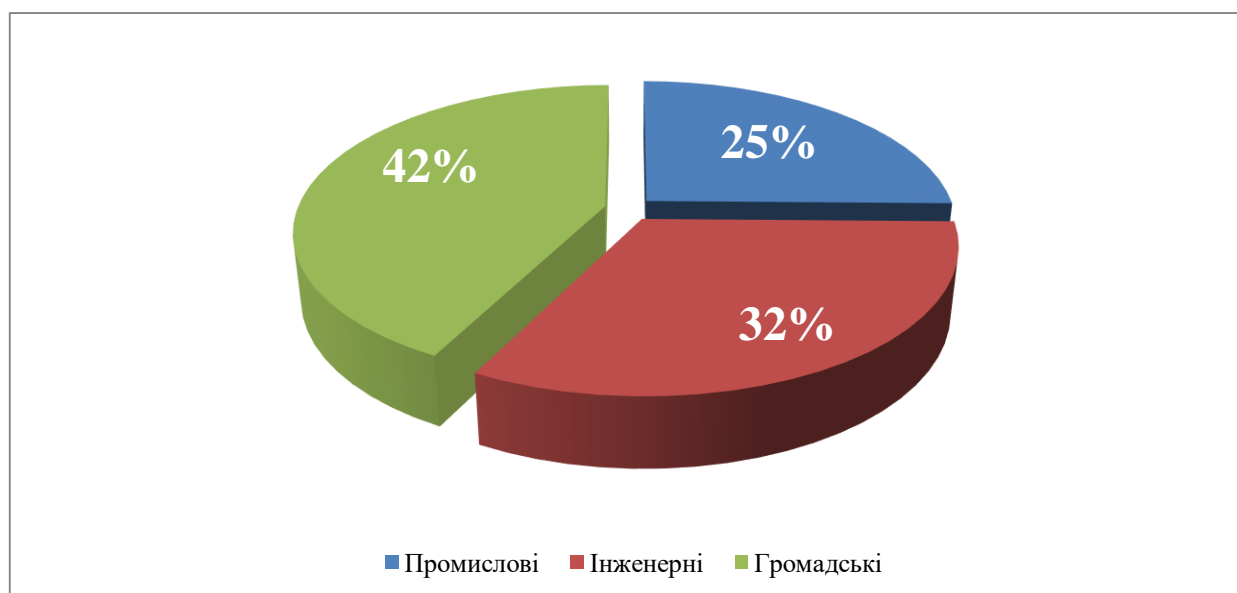
Аналіз стильової приналежності об'єктів, показав, що у творчому спадку на Україні – 76 % творів у стилі модерн, 5% – у мавританському стилі, 16% - у стилі неоготика, 3% – у стилі класицизм (схема 1).

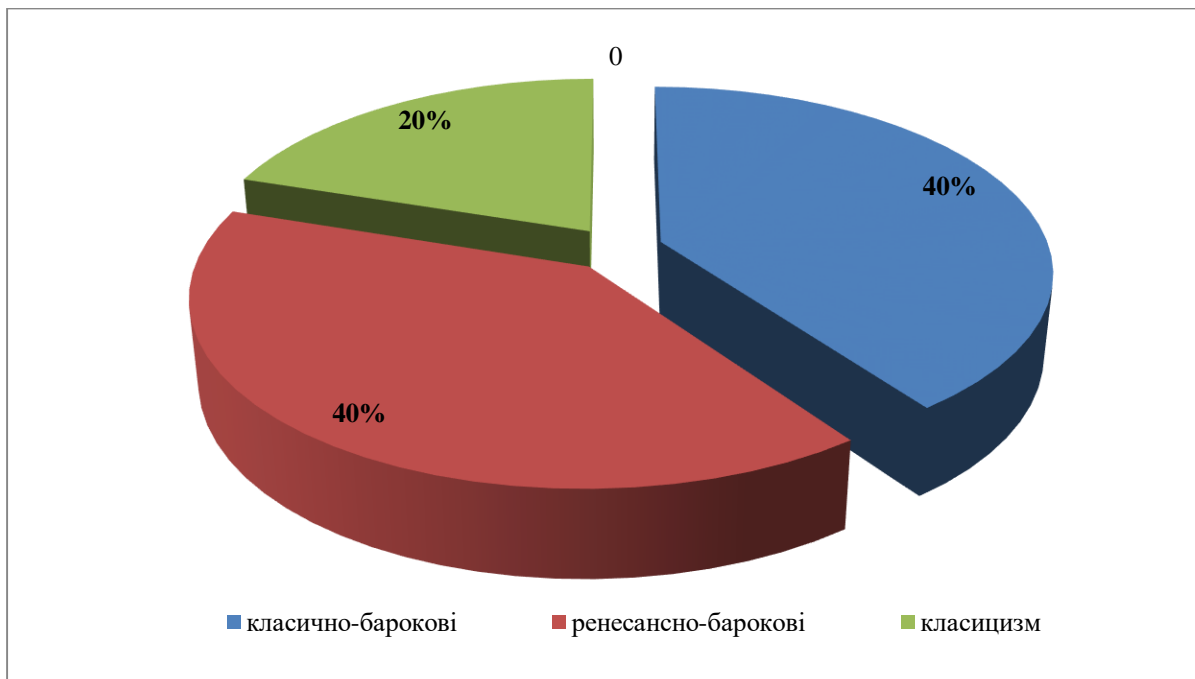
Схема 1. Аналіз стильової приналежності об'єктів

*Польський етап творчості Владислава Городецького
1920 – 1928 р. р.*

Типологічний аналіз творчого спадку Владислава Городецького на території Польщі показав, що домінували в його архітектурній творчості того часу промислові об'єкти та інженерні споруди, які складають відповідно – 25 % та 32%. Об'єкти громадського призначення складають 42 % (схема 2, 3).

Схема 2. Типологічний аналіз творчого спадку Владислава Городецького на території Польщі

Схема 3. Аналіз стильової приналежності об'єктів, створених В. Городецьким у Польщі

Висновки./Conclusions.

Аналіз різноманітної та різносторонньої діяльності видатного дизайнера, архітектора-універсала, що охоплює всі галузі громадського і промислового будівництва, конкурсного проектування, архітектурної практики дозволяє прослідкувати процес формування основних тенденцій у розвитку українського зодчества кінця XIX – початку XX століття. Талановитий архітектор завжди залишався вірним певним методологічним установам. До них можна віднести : пріоритет функціонально-планувальної основи споруди; вияв типологічної специфіки об'єкту; врахування кліматичних факторів; активну структуроутворюючу роль конструкцій і технологій.